

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

T R S T - 2. februarja 1988 - Leto XL. - Štev. 2 - Petnajstdnevnik - Quindicinale - Abbon. postale - Gruppo II/70 - 500 lir

Odobren deželni zakon o decentralizaciji

Bo Dežela končno izgubila svojo centralistično obliko?

Ko so že potekale priprave na svečano proslavo 25. letnice veljave posebne statuta, je Deželni svet F-JK po večmesečni razpravi končno sprejel okvirni zakon za prenos deželnih administrativnih pristojnosti na krajevne uprave. Po določilih tega zakona naj bi na ta način začeli izvajati 11. člen statuta, ki predvideva, da «Dežela normalno upravlja svoje upravne funkcije tako, da pooblasti zanje pokrajine ali občine, njihove konzorcije in druge krajevne ustanove, ali da se poslužuje njihovih uradov».

Občeznano je, da se je dežela v prvih letih svojega življenja oblikovala po modelu centralistične države. V šestdesetih letih se je namreč razprava o novi decentralizirani državi komaj začela: dežele z navadnim statutom so bile še zmeraj samo v željah naprednih sil, medtem ko so se že 1948. leta nastale dežele s posebnim statutom v glavnem ukvarjale samo s svojimi specifičnimi problemi. Zgodilo se je tako, da si je Furlanija-Juljska krajina v nasprotju z duhom in besedo statuta dala povsem centralistično obliko. Taki izbiri so seveda botrovali tudi interesi vodilnih večinskih političnih strank, ki so v odbor- ništvih — organiziranih po modelu ministerstev — takoj izkoristile enkratno priložnost za oblikovanje centrov politične prevlade in klientelizma. To je imelo več negativnih posledic, ki se danes kažejo v slabem in počasnem delovanju deželnega administrativnega aparata. Če bi hoteli poiskati le kakšno pozitivno plat v takem razvoju deželne avtonomije, bi lahko rekli, da je tako mo- gočen deželni aparat (ki šteje danes več kot tri tisoč uslužbencev) ustvaril neki «čut dežele» kot nadomestilo «čuta države», ki je bil pri nas v glavnem odsoten, ko ni bil preobremenjen z nacionalističnimi pomeni.

Po 25 letih si je torej Biasuttijev odbor prevzel nalogo, da se končno sooča s problemom decentralizacije in to v trenutku, ko se je vsedrjavna razprava o istem vprašanju v glavnem iztekla. Dežela F-JK je bila namreč popolnoma odsotna pri iniciativah in prizadevanjih za drugačno, demokratičnejšo in decen-

Ivan Bratina

lizirano, državno ureditev, ki so v zadnjih sedemdesetih letih spremljale uresničitve zakona št. 382 in izvršilnega odloka št. 616. Pomanjkanje neke tradicije v drugačnem gledanju na možnosti deželnega razvoja se kaže tudi v predlogu, ki ga je za decentralizacijo deželni odbor predstavil deželnemu svetu. Zelo previdno so nakazane samo smeri, po katerih naj bi na osnovi sektorialnih zakonov potekal proces decentralizacije: pokrajine naj bi pridobile nekaj zaključenih kompetenc na področju načrtovanja in upravljanja posegov krajevnega interesa, občinam naj bi bilo prepuščeno upravljanje osnovnih administrativnih in socialnih storitev, dežela naj bi obdržala vse pristojnosti na področju gospodarstva.

Razprava, ki je v deželnem svetu potekala zelo živahno, se je na žalost samo obrobno dotaknila splošnih vprašanj, ki jih decentralizacija postavlja. Veliko je bilo govora o nekaterih drugih določbah, ki so zaradi že prej raz-

vite razprave zadobile veliko večji pomen. V ospredje interesov političnih sil in krajevnega tiska so prišla tako vprašanja kot posebna avtonomija za Trst, vprašanje furlanskega jezika oziroma furlanskega jezikovnega območja, mesto slovenske problematike v procesu decentralizacije. Rešitve, ki so bile predlagane ob zadovoljstvu strank deželne večine, zahtevajo kritičnejši pristop, saj niso nikakor dokončne in se problemov lotijo le površno.

Pri vprašanju za posebne kompetence, ki naj bi bile dane tržaški občini, se je v vsej moči pokazalo izsiljevanje Liste za Trst in drugih tržaških konzervativnih sil. Vsiljeno je bilo mnenje, da omejujejo razvoj Trsta prisotnost in pristojnosti okoliških občin. Kompetence na področju prostorskega načrtovanja in kulturnih dobrin bodo v tem primeru dodeljene občini in ne pokrajini. KPI je bila odločno proti takemu predlogu bodisi zaradi njegovega protislovenskega značaja bodisi zaradi potrebnega soočanja med vsemi tržaškimi krajevnimi upravami.

Enotna sindikalna zveza CGIL, UIL in CISL je 21. januarja priredila manifestacijo, da bi opozorila javnost na zahteve delavcev. Drugi dan je namreč na Tržaskem vlesejmu bila Konferenca o državnih udeležbah.

Pri furlanskem vprašanju je prišlo do širokega soglasja med demokratičnimi silami (KD, PSI, PSDI, KPI, MF, DP) z odobritvijo znamenitega 14. člena, ki dopušča možnost skupnega pristopa pokrajinskih uprav Vidma, Gorice in Pordenona, ko gre za vprašanja furlanskega jezika in kulture. V resnici problem ni toliko v furlanskem jeziku, kolikor v potrebi po institucionalnem priznanju neke furlanske značilnosti pri razvoju deželne avtonomije.

Če je tudi slovensko vprašanje dobilo svoje mesto v zakonskem besedilu (člen 14 bis), je to predvsem zasluga komunistične skupine, ki je od vsega za-

četka zahtevala dosledno spoštovanje 3. člena statuta («V deželi se priznava enakost pravic in ravnanja vsem državljanom ne glede na jezikovno skupino, h kateri pripadajo, z zaščito njihovih etničnih in kulturnih značilnosti»). Pri procesu decentralizacije je treba namreč zagotoviti slovenski narodnostni skupnosti ustrezno zaščito na vseh področjih, kjer se izvajajo kompetence dežele in krajevnih ustanov. Kompromisna rešitev, ki jo je predlagal sam predsednik Biasutti, predvideva, da se «v duhu načela ovrednotenja različnih jezikov, kultur in tradicij na deželni teritoriji sprejmejo iniciative v zvezi s

kulturnimi in jezikovnimi aspekti slovenske manjšine».

Komunistična skupina je na koncu glasovala proti zakonskemu osnutku bodisi zaradi njegove omejene veljavnosti, bodisi zaradi nekaterih predlaganih rešitev. V najugodnejšem primeru se bo z zakonom decentralizacija samo začela in to še pod povsem nejasnimi pogoji. Dejstvo pa je, da bodo morale tudi v takem okrnjenem okviru vse demokratične sile in vse krajevne uprave pazljivo slediti procesu in poiskati vse možnosti uveljavljanja decentralizirane modela deželne upravne ureditve.

Ivan Bratina

Čas je, da Italija prizna PLO

Izraelci niso še uspeli «normalizirati» ozemlja, ki so ga zasedli v vojni leta 1967. Palestinska vstaja, kljub surovi vojaški represiji, ki jo vodi izraelska vlada ne pojenja, ravno nasprotno. Palestinski odpor zadobiva bolj organizirane oblike, manj je pouličnih spopadov, širijo pa se oblike družbene neposlušnosti, kar je v deželah kjer kraljujeta židovski in islamski fundamentalizem, zanimivo dejstvo.

V naši državi pa se vrstijo manifestacije in shodi, čigar namen je podpreti palestinsko stvar. V Rimu je Zveza komunistične mladine organizirala tak shod. Žal so to priložnost izkoristili tudi nepovabljeni v Rimski geto, da bi posnemali dejanja zloglasnega polkovnika Rederja.

Na javnem shodu, ki je bil v ponedeljek 25. januarja v dvorani Študentskega doma v Trstu in ki sta ga organizirali združenje ARCI in ZKMI, je predstavnik palestinske študentske organizacije GUPS Amžad dejal: «Vsem mora biti povsem jasno, da se mi ne borimo proti Židom, ampak proti državi Izrael. Borimo se za to, da nam bi Izrael in mednarodna skupnost priznali pravico, da ustanovimo našo državo, kjer bi lahko svobodno živeli. To je naš cilj. Z antisemitizmom mi nimamo nič opravka, to je vaša, evropska stvar.» Na tem shodu sta poleg Amžada sodelovala še odgovorni za Centre za mirovniške iniciative Petrelli in poslanka KPI Marina Rossanda, ki je svojčas s parlamentarno skupino obiskala zasedena ozemlja.

«Vstaja je logična posledica štirideset let dolge okupacije,» nam zaneseno pripoveduje Amžad. «Je dokaz, da Palestinci res hočejo svojo državo. Mladinci in otroci, ki s kamenjem kljubujejo sionistični vojski, so dokaz, da se naše ljudstvo hoče osvoboditi: Zapor, preganjanje, umori: vse to je sad štiridesetletne tiranije. Mi nimamo nič kaj izgubiti. Vprašanje je, ali bo izraelska

Jaser Arafat

javnost to doumela. Palestinci zahtevamo popolno uresničitev resolucije OZN, ki je priznala obstoj Izraela, saj je ta resolucija jasno predvidevala ustanovitev neodvisne Palestinske (Arabske) države v Palestini. Že štirideset let pričakujemo, da bi uresničili to resolucijo. Ta čas je Izrael nepestrano vodil politiko «dokončnih» dejanj. Pomislite samo, kako si je anektiral Jeruzalem».

«Poročevalci, ki so te dni obiskali Palestino, so po svetu razširili mnenje, da je PLO na zasedenih ozemljih menjala taktiko. Je to res?»

«Osebnost nisem tega mnenja. Mi ko govorimo o PLO mislimo na Palestinski narod, in ko govorimo o Palestinskem narodu, mislimo PLO. Če istovestimo našo organizacijo z narodom, je povsem logično, da odobravamo in podpiramo množično akcijo. Vstaja je vstaja vsega naroda, že prejšnja leta so naši rojaki iz zasedenih področij prote-

stirali. Mednarodna javnost pa ni prisluhnila tem glasovom. Povsem naravno je, da je situacija prekipela. Novost je v tem, da zaradi vztrajnosti Palestinecev, so mnogi zaspanci bili prisiljeni odpreti oči in se seznaniti z resničnim bistvom Izraela. Prej je zapadna javnost zelo dobrohotno ocenjevala početja Izraelcev. Vlade pa so farizejsko odlašale z diplomatsko akcijo, da bi uresničili palestinske zahteve. To sramotenje palestinskega naroda je doseglo višek, ko so bivšemu teroristu Beginu, ki je bil kriv za pokol 260 civilistov v vasi Deir Yashin leta 1947 podelili Nobelovo nagrado».

«Kaj si Palestinci pričakujejo od italijanske javnosti in organizacij?»

«Zelo ugodno ocenjujemo razne nabilne akcije, za prebivalce begunskih naselij in tudi razne shode, ki skušajo seznaniti javnost z bližnjevzhodnimi dogodki. Od italijanske javnosti, in še posebej od levice, pričakujemo, da bo pritisnila na italijansko vlado, da bi ta vendarle priznala PLO za edinega legitimnega zastopnika Palestinecev in da bi si prizadevala, da bi tudi druge zapadne države enako ukrepale. Priznanje PLO je prvi pogoj za uspešno izvedbo mednarodne mirovne konference, na kateri bi sodelovali Izraelci, Palestinci in vsi člani varnostnega sveta OZN. Konferenca bi lahko bila začetek procesa, ki bi privedel do ustanovitve neodvisne Palestinske države. Da bi pa bila konferenca uspešna, mora Palestinec predstavljati OLP, ker je to organizacija, ki zastopa večino Palestinecev. Palestinci ne bomo priznali rezultatov nobene konference, na kateri nebi bili primerno zastopani. Zavlačevanje z diplomatskim priznanjem PLO je dejansko zavlačevanje z rešitvijo bližnjevzhodnega vprašanja in podpora izraelski okupacijski politiki».

(w)

Delegacija KPI obiskala Slovensko stalno gledališče

Prejšnji četrtek (28. januarja) se je delegacija KPI, ki so jo sestavljali deželni tajnik Roberto Viezzi, deželni svetovalec Boris Iskra in član deželnega tajništva ter upravnega odbora SSG Edvin Švab, srečala s predsednikom Slovenskega stalnega gledališča prof. Jožetom Pirjevcem in ravnateljem Miroslavom Košuto, da bi se posvetovali o naravnost dramatičnem, in za omikano državo nesprejemljivim, stanjem te osrednje kulturne ustanove slovenske manjšine v Italiji.

Profesor Pirjavec je prisotnim obrazložil, da se je od vsega začetka svojega mandata zavzemal za takšno poslovanje, ki bi težilo k poravnavi proračuna gledališča. Dejal je, da bi bilo neprestano najemanje posojil od raznih denarnih zavodov za gledališče pogubno, kot so izkušnje iz prajšnjih let jasno dokazale. Vodstvo SSG trenutno razpolaga samo s 405. milijoni lir, kar dopušča, da SSG lahko posluje samo do polovice marca. Kljub temu je upravni odbor sklenil, da bo podaljšal delovne pogodbe s kolektivom do 30. aprila, da bi ta-

ko zaključili vsaj zimsko sezono in izpolnili zahteve ministrstva, glede priznanja statusa stalnega gledališča naši ustanovi. S to odločitvijo pa se ne strinjajo igralci in tehnični kolektiv SSG, ki zahtevajo, da se jim delovne pogodbe obnovijo tudi za poletno sezono. Zaradi tega so že priredili več stavk. Pirjavec je na koncu povdaril, da se morajo vse politične sile angažirati, da bi v doglednem času dokončno rešili problem finansiranja SSG. Medtem pa bi morali poskrbeti, da se kratkoročno zagotovijo sredstva, ki bi omogočila gledališču, da nemoteno izpelje do konca letošnje sezono. V tem oziru je predsednik upravnega odbora SSG omenil, da bi bilo pametno, če bi ponovno predstavili v parlamentu takozvani «zakonček» o gledališču.

Nato so spregovorili predstavniki KPI. Viezzi je zagotovil, da se bo KPI dosledno zavzemala za koristi SSG bodisi na krajevni, kot na vsedržavni ravni. Strinjal se je z ugotovitvijo, da je zdaj najbolj nujno zagotoviti nemoten potek sezone. Edvin Švab je menil, da

bi morali pritisniti na Deželo ter na Tržaško in Goriško pokrajino, da bi tudi slednje prispevale k finančnemu proračunu gledališča, saj sta obe pokrajinski upravi zastopani v upravnem odboru SSG. Boris Iskra je predlagal, da naj bi SSG zahtevalo od Dežele sredstva za obnovo dvorane in da naj bi upravni svet SSG zaprosil za avdicijo pri komisiji za kulturo v Deželnemu svetu FJK.

Medtem je senator Stojan Spetič, ki se srečanja ni udeležil, ker je bil zaradi glasovanj postavk finančnega zakona nujno zadržan v Rimu, naslovil na ministra za prireditve Carrara interpelacijo, v kateri ga sprašuje, ali je seznanjen s težavami, ki jih SSG preživlja predvsem zaradi tega, ker vlada ni zagotovila kompenzativne podpore tej ustanovi, ki je prisiljena delovati v povsem drugačnih pogojih kot ostala italijanska stalna gledališča. Tovariš Spetič poziva vlado, naj sprejme nujne ukrepe, da se zagotovi SSG nujna finančna sredstva v predhodnem obdobju, dokler ne pride do sprejetja zaščitnega zakona za Slovence v Italiji. (w)

Komunistične ženske iz F-JK obiskale Evropski parlament

Močno zastopstvo žensk KPI Furlanije-Juljske krajine je od 19. od 22. januarja obiskalo Evropsko palačo (Palais d'Europe) v Strasburgu, kjer zasedata Evropski parlament in Evropski svet.

Skupino, ki jo je sestavljajo 39 žensk (skupno z odgovorno za ženska vprašanja KPI, Ester Pahor Grandi), izvoljenih v razne krajevne svete in ustanove, v partijske krajevne in pokrajinske odbore Gorice, Pordenona, Trsta in Vidma, je ves čas spremljal evropski poslanec Giorgio Rossetti, ki je tudi navezal potrebne stike, da se je zanimiva pobuda uresničila. Vsak evropski parlamentarec ima namreč možnost pripeljati vsako leto v Evropski parlament skupino najmanj 35 članov na ogled te zanimive ustanove. Tokrat je padla zamisel, da bi v Strasburg povabili skupino ženskih partijskih kadrov, da bi se slednje mogle od blizu soočiti z vprašanji in delovanjem evroparlamenta.

Evropski parlament ne sestavljajo vse evropske dežele, ki so sicer medsebojno povezane v Evropskem svetu. Sestavlja ga dvanajst držav, med temi Italija, seveda.

Ženska delegacija Furlanije-Juljske krajine se je najprej srečala s skupino komunističnih parlamentarcev, med katerimi so bili poleg tovariša Rossettija tudi poslanka Lalla Trupia, ki je bila do nedavnega odgovorna za ženska vpra-

šanja na osrednjem vodstvu Partije, poslanka Francesca Marini, ki zastopa emigracijo Italije v evropskih državah in živi v Belgiji, bivši župan Turina, poslanec Novelli, neodvisna poslanka Vera Squarcialupi, izvoljena na listah KPI, po rodu Furlanka, ter poslanec Pasquetta, ki je prisotnim orisal poslovanje in vlogo Parlamenta ter delovanje komunistične skupine. Beseda je na to tekla o pobudah za emigracijo, ki so številne in krepke, zlasti po izvolitvi v Evropski parlament tovarišice Marini, dobre poznavalke emigrantske problematike in živahne pobudnice listine za emigrante, ki jo je parlament odobril pred nedavnim. Očitno so odprta vprašanja emigrantov zelo prisotna v komunističnem ženskem gibanju Furlanije-Juljske krajine, ki ima tako močno število svojih ljudi v emigraciji v Švici, v Nemčiji, v Franciji in v Belgiji, kjer je tudi veliko število slovenskih emigrantov, zlasti videmske pokrajine.

Med drugim je razgovor s skupino evropskih parlamentarcev KPI obsegel tudi stike Evropskega parlamenta z Jugoslavijo. Četudi ni, kot znano, sosedna država članica Evroparlamenta, vendar so stiki zelo živahni in beležimo pomembno medsebojno zanimanje, ki se že zelo konkretno izraža v vedno pogostejših stikih in v posegih in priporočilih glede na medsebojno sodelovanje. Ravno o teh vprašanjih je razpravljal

Evroparlament v avli v dneh obiska ženske delegacije v Strasburgu. Tudi temu vprašanju sledi partijska skupina v tistem parlamentu zelo od blizu in je tudi poverila prav našemu evroparlamentarcu tov. Rossettiju nalogo, da spremlja osebno to tematiko in stike z Jugoslavijo ter da zastopa KPI kot podpredsednik pristojne komisije.

Delegacija žensk naše dežele je tudi prisostvovala dvem zasedanjem parlamenta, ki je med drugim razpravljal o nasilju na štadjonih v teku raznih tekem in športnih srečanj.

Zelo zanimivo je še bilo srečanje s ženskim zastopstvom evroparlamenta, na pobudo poslank KPI, tovarišic Lalle Trupia in Marise Rodano. Tega srečanja so se udeležile tudi zastopnice Francije, Nemčije in Nizozemske. Skupno so ženske ugotovile koliko je sličnih vprašanj, s katerimi se morajo soočiti ženske v Evropi in ugotovile so potrebo po tesnejši povezavi in medsebojni izmenjavi misli, pa tudi po skupnih meddržavnih pobudah. Danes beležimo v vseh evropskih državah večjo splošno zanimanje za ženska vprašanja, povsod so ženske dosegle večji ugled, posamezno in skupinsko, vedno večje število žensk se uveljavlja tako v strokah, v javnem življenju, na šoli in na delu. Povsod se je povišalo število delovnih žensk. Povsod se je povišala splošna izobraz-

ba žensk. V Italiji, na primer, beležimo že 53 odstotkov žensk z višjo srednješolsko izobrazbo razmeroma z moški močno povišanje beležijo tudi druge evropske države.

Vendar, ženska še ni dosegla enake možnosti z moški: če je res, da je več zaposlenih žensk, je tudi res, da ženske po večini krijejo manj kvalitetna delovna mesta, mnoge izmed njih so vključene v sezonska, oziroma poldnevna dela. Če je res, da je povprečna izobrazba žensk na že dokaj višji stopnji, je tudi res, da bolj se bližamo višjih stopnjam odgovornosti, manjši je odstotek žensk. Če je res, da je danes več žensk vključenih v javno življenje, oziroma v javno upravljanje, je tudi res da je več žensk vključenih v uprave nižje stopnje, se pravi v krajevne uprave, nego v pokrajinske, oziroma deželne; še manj pa jih je v parlamentu in v vsedravnih upravah in ustanovah.

Te razmere kažejo, da je izrednega pomena pobuda, kot je «Ženska listina», ali «karta», ki jo je pred nedavnem odobrila KPI za ženske in ki jo predlaga v razmišljanje vseh žensk v Italiji, ampak tudi žensk v emigraciji in žensk drugih držav. «Karta» naleteva že na veliko odobravanje in zanimanje v vseh ženskih krogih in more postati učinkovito sredstvo za pobude in povezavo z drugimi ženskimi gibanji v Evropi.

PD Slovenec je v soboto 23. januarja priredilo v nabit polni dvorani Srenjske hiše v Borštu koncert Tržaškega okteta.

Tudi priložnosti obiska komunističnih žensk Furlanije-Julijske krajine, je v tem okviru pomembna, vendar ne sme ostati zgolj še tako zanimivo in važno srečanje v oddaljenem francoskem mestu, kamor nas je avtobus pripeljal po enainvajsetih urah potovanja. Temu srečanju bi morale slediti druge pobude, druge priložnosti razpravo in

soočanje.

Uresničenje takega skupnega načrta pa zahteva večjo pripravo naših ženskih kadrov, večje spoznavanje evropske stvarnosti, problematike žensk drugih držav, zato pa premostitev ozkih teritorialnih gledanj ali, boljše povedano, gledanja na širša ženska obzorja.

Jelka Gerbec

Po Dubčkovem intervjuju v L'Unità

Srednja Evropa in preporod socializma

Iz pogovora Paola Soldinija s Petrom Glotzem

Vpr.: Po proglasitvi obsedenega stanja na Poljskema je bila Spd deležna hudih kritik — letele so zlasti na tedanjega kanclerja Helmuta Schmidta — češ, ravnala je preveč «previdno». Drugi pa so, v sami stranki, trdili, da je tako ravnanje pravilno, kajti «opekli» naj bi se bili ravno ob praškem primeru 1. 1968, ko so nekatera «vmešavanja» izkoristili kot pretvezo in opravičilo za potlačitev «pomladi». To izpostavlja — se mi zdi — posebno protislovje, ki je značilno za vsa zapadno levico. Protislovje namreč med potrebo po podpori sil, ki se potegujejo za demokratizacijo družbe na vzhodu, in strahom pred destabilizacijo vzhodnega bloka, ker bi nevarno ogrožala mir in popuščanje napetosti.

Odg.: Toda, ali je to protislovje sploh resnično? Naprej, sploh ne mislim, da so bile kritike na rovaš Spd ob dogodkih na Poljskem upravičene, pa tudi ne, da bi bil Schmidt preveč «previden». Ostpolitik si v temeljih prizadeva za odpravo napetosti; zastavlja si

vprašanje demokratizacije vzhodnoevropskih držav, ki jo spremlja večja členovitost tistega bloka, ob točni zavesti, da bi SZ ne dopustila (tudi pod Gorbačovom ne), da katerakoli država iz njenega tabora zapusti Varšavski dogovor. Napačna je zamisel o politiki, ki bi si za edini smoter izbrala «pomoč» opoziciji v tistih državah. Enako napačna za nas kot zanje. Zunanji «nasveti», vmešavanja so zgrešeni, desnica se čisto sploh ne zaveda, kakšnim nevarnostim izpostavlja sile, ki se na onem bregu bore za prenovitev. Gre pa za to, da z lastno politiko v lastni državi, s potegovanjem za popuščanjem napetosti «na našem bregu» pospešujemo razvoj v večjo avtonomijo, ki je na Vzhodu deloma že v teku.

Vpr.: Ostpolitik na drugi stopnji. Na njej — tako se mi zdi — pripisuje povsem svojsko vlogo srednjeevropskemu prostoru. Neka členovitost vzhodnoevropskih držav naj bi takšenle razvoj pospeševala...

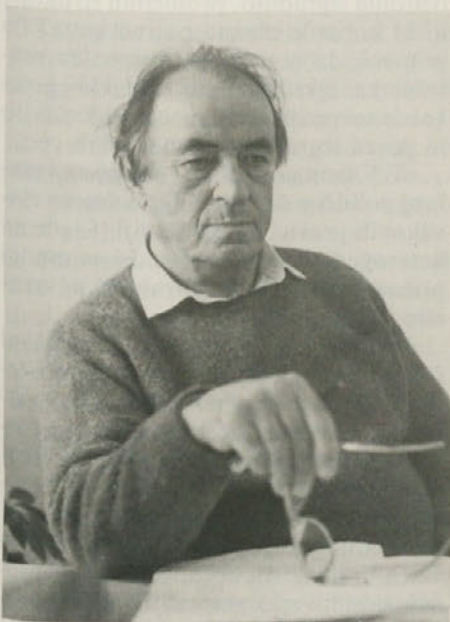
Odg.: Že, toda pod dvema pogoje-

ma: čvrsta integracija na Zahodu ter — na tej osnovi — splet tesnejših razmerij na kulturnem in gospodarskem področju, ki naj v okviru skrbno preračunane evropske razorožitve nudi državam obeh taborov pogoje za večjo avtonomijo do Washingtona in Moskve. Ne verjamem, da nas «preseganje Jalte» čaka za vogalom. Morda pride tudi do tega, kdaj v daljni prihodnosti. V mislih pa imam skupnost z lastno kulturno podobo, ki naj opozarja Zapad, da sta Praga ali Varšava ravno tako evropski mesti kot Berlin ali Pariz.

Vpr.: «Čvrsta integracija na Zahodu»: dogajanje v Evropski skupnosti ne nudi večjih povodov za optimizem. A ni nevarno, da spravi «odsotnost Evrope» tudi dialog in popuščanje napetosti med SZ in ZDA v strugo bipolarizma?

Odg.: Seveda je, ni pa kdovekaj pametno ločevati se med optimiste in pesimiste. Pobudi levico se tu nudi široko obzorje.

Za decentralizacijo Tržaške občine

Slavoljub Štoka

Pokrajinsko tajništvo KPI je priredilo tiskovno konferenco dveh komunističnih predsednikov «Kraških» rajonskih svetov, na kateri je bil govor o decentralizaciji občinske uprave in o odnosu občine do prebivalstva zgornje tržaške okolice. Predsednico Rajonskega sveta za vzhodni Kras Anamarijo Kalca in predsednika Rajonskega sveta za zahodni Kras Slavoljuba Štoka je predstavil član pokrajinskega tajništva partije Maurizio Pessato, ki je poudaril, da želi KPI, ki je vsa dosedanja leta skrbno sledila delovanju rajonskih predsednikov pred iztekom sedanje upravne dobe. Kot je znano, bodo volitve za obnovitev tržaškega občinskega in dvanajstih rajonskih svetov prihodnjega junija, skupaj z volitvami za deželni in pokrajinski svet.

Predsednica Anamarija Kalca je najprej govorila o splošnem političnem in upravnem položaju na vzhodnem Krasu, kjer je poleg strnjjenih slovenskih vasi tudi mnogo italijanskega prebivalstva naseljenega predvsem na Opčinah, ki so se v zadnjih desetletjih izredno razvile. Stvarnost na tem območju je izredno raznolika. Prebivalstvo, med katerim so močno zastopani Slovenci, složno nastopa preko svojih številnih organizacij pri vseh javnih ustanovah za rešitev vprašanj svojih krajev, ki jih občinska uprava zelo zanemarja. Ceste, razsvetljava, kanalizacija, za slovensko prebivalstvo razlastitve za najrazličnejše namene, najdejo v tem razvitem družbenem življenju osrednje mesto. Občuteno je tudi pomanjkanje prostorov za športne, kulturne in javne dejavnosti. Kalčeva je poudarila, da je rajonski svet vsa ta vprašanja podrobno obravnaval v soočanju s prebivalstvom in jih nato predložil občinski upravi. Ugotovila je,

da je rajonski svet malokdaj dosegel kaj stvarnega pri občinski upravi. Zato so ljudje razočarani in ostro kritični do vseh javnih ustanov. Nezačuden je povzročilo, da so nekatere organizacije začele misliti na ločitev vzhodnega Krasa od tržaške občine in na ustanovitev samostojne občine.

Predsednik zahodnokraškega rajonskega sveta pa je uvodoma opozoril častnike, da občinska uprava, po desetih letih obstoja rajonskih svetov, še ni izpolnila najvažnejših zakonskih obveznosti do stvarne upravne decentralizacije. Povedal je, da zakon o ustanovitvi rajonskih svetov in pravilnik rajonskih svetov, ki ga je odobril tržaški občinski svet 1978. leta, določata, poleg drugega, da je treba rajonskim svetem dati pooblastila, da odločajo in sklepajo o vzdrževanju cest, vodovodnega in kanalizacijskega omrežja, javne razsvetljave, občinskih javnih zgradb, zelenih površin in parkov krajevnega pomena, da upravljajo občinsko imovino in občinske storitve namenjene socialnemu, zdravstvenemu in higienskemu delovanju v korist krajevnega prebivalstva, otroških jasli in otroških vrtcev. Vseh teh pooblastil, je dejal Štoka, rajonski sveti še niso dobili. Edino o Cemer lahko danes neposredno odločajo je uporaba prostorov občinskih rekreatorjev za športne in kulturne dejavnosti domačih društev in o oprostivni plačevanju obrokov hrane za otroke revnih družin, ki obiskujejo vrte in obvezno šolo s celodnevni pouk.

Toda rajonski sveti imajo še druge naloge, ki jih lahko opravijo v korist krajevnega prebivalstva. Na zahodnem Krasu, je poudaril Štoka, je imel rajonski svet važno vlogo pri izdelavi in dokončni odobritvi podrobnostnih regulacijskih načrtov za Križ, Prosek in Kontovel, na predlog rajonskega sveta je bil Prosek vključen v občinski trgovski načrt kot trgovsko središče področnega značaja. Temu primerno je bila sprejeta tudi zadevna urbanistična ureditev. Na predlog rajonskega sveta je občina razširila cesto na Medluh na Kontovelu, za Prosek so že izdelani načrti za kanalizacijo, za katero je bil že nakazan denar, v Križu bo občina popolnoma obnovila športno igrišče, sedaj so v teku pogajanja z Občino za razširitev ceste od cerkvice na Kontovelu do pokrajinske ceste za proseškim spomeniku padlih v NOB. Rajonski svet je neposredno sodeloval pri pogajanjih pomaknitev avtoceste pri Proseku na trbiško cesto, nastopil je proti gradnji stadiona med avtocesto in proseško železniško postajo, kjer bi pobrali okrog 120.000 kv metrov proseške jusarske in zasebne zemlje, na Proseku so že obno-

Anamarija Kalca

vili javno razsvetljavo.

To je obračun glavnih postavk desetletnega delovanja rajonskega sveta za zahodni Kras. Razumljivo je, da bi lahko še več naredili, če ne bi osrednja občinska uprava zavlačevala vsako pobudo. Najhujše pa je, da naleti rajonski svet pri občini na gluha ušesa za vse svoje predloge in zahteve za manjša, a nič manj važna in nujna javna dela.

Pred zaključkom tiskovne konferenice je na kratko spregovoril še načelnik komunistične skupine v občinskem svetu Calabria, ki je poudaril, da so komunisti na Občini vedno podpirali zahteve rajonskih svetov, ki bi lahko s primernimi pooblastili lahko mnogo več naredili. Dejal je tudi, da medtem, ko deželna uprava odloča o decentralizaciji deželne oblasti, tržaška občinska uprava pa to njeno nalogo zanemarja in s tem zavira vsak razvoj delovanja rajonskih svetov v korist krajevnega prebivalstva.

sl.

Dolinski župan tovariš Edvin Švab je poslal telegram predsedniku italijanske vlade Gorii. Povod za to je bil obisk predsednika izvršnega sveta SFRJ Mikuliča. V telegramu Švab opozarja na nujnost aktivne mirovniške dejavnosti, na sodelovanje in na medsebojno spoštovanje med jugoslovanskim in italijanskim narodom.

Švab v telegramu opozarja ministrskega predsednika, da sta črka in duh Osimskih sporazumov in Ustave, kar se tiče slovenske manjšine, še neuresničeni, zaradi tega slovenska manjšina pričakuje od najvišjih vladnih predstavnikov, poleg vljudnostnih izjav, tudi konkretne obveze.

Evropski parlament razpravljajal o Jugoslaviji

Evropski parlament je 21. januarja z absolutno večino izglasoval dokument o gospodarskih odnosih med Evropsko gospodarsko skupnostjo in Jugoslavijo. Prisotnim evropskim parlamentarcem je vsebino dokumenta obrazložil poročevalec komisije za zunanje gospodarske odnose pri Evropskem parlamentu, ki je dokument pripravila, tovariš Giorgio Rossetti. Z Rossettijem smo se pogovarjali o pomenu te resolucije in odnosih med EGS in SFRJ.

«Tovariš Rossetti, bi lahko na kratko obrazložil zgodovino odnosov med EGS in Jugoslavijo?»

«Prvi globalni sporazum med EGS in Jugoslavijo je bil podpisan aprila 1980. leta. Ta dokument je bil po svoje: neobičajne, ker so v njem prevladovala politične vsebine. EGS je takrat želela pomagati Jugoslaviji, upoštevajoč gospodarsko krizo te države in še posebej delikaten trenutek, ki ga je ta država preživljala zaradi bolezni in smrti tovariša Tita. Ta sporazum se je uresničil v dveh protokolih — eden je bil trgovskega, drugi pa finančnega značaja — ki sta zagotovila Jugoslaviji posojila za 260 milijonov Ecu. Ta dva protokola, ki sta zapadla leta 1985, smo obnovili decembra 1987 in smo jih podaljšali za nadaljnjih pet let. S tem smo povečali možnosti jugoslovanskega izvoza v EGS in povečali kredite Jugoslaviji za 550 milijonov Ecu. Januarja je evropski parlament odo bril poročilo, ki je na globalen način obravnavala vsa vprašanja odnosov v SFRJ, tudi z vidika industrijskega, gospodarskega, družbenega in naravovarstvenega vidika, poseben poudarek je bil posvečen vprašanju prevozov in prometnih zvez».

«Kako so člani komisije ocenjevali vlogo Jugoslavije in še posebej sedanji krizni politični in družbeni trenutek, ki ga ta država preživlja?»

V komisiji smo se eno leto dogovarjali na osnovi delovnega dokumenta, ki sem ga jaz pripravil. Na osnovi številjk jugoslovanske krize in treznega političnega razmišljanja smo uspeli prepričati vse člane komisije, da je neobhodno potrebno podpreti Jugoslavijo. Politično razmišljanje, ki smo ga opravili v komisiji je privedlo do sledečih zaključkov: jugoslovanska kriza je zelo huda, iz gospodarske se spreminja v družbeno in politično, jugoslovansko vodstvo si prizadeva, da bi rešilo situacijo, tega pa ne morejo uresničiti sami, Evropa nima nobenega interesa, da bi na Balkanu nastala nestabilna situacija, Jugoslavija je nezamenljiv faktor stabilnosti, vsi smo bili tega mnenja, od liberalcev do konservativcev, od demokrščanov do socialistov, od zelenih do socialistov. Samo radikalec Marco Panella ni bil tega mnenja. Zahteval je, da naj Evropa

Giorgio Rossetti

zahteva od Jugoslavije, da naj opusti neuvrščeno politiko in naj se takoj pridruži EGS. Odgovorili smo, da se ne nameravamo vmešavati v mednarodne politične izbire Beograda, tudi zaradi tega, ker cenimo vlogo, ki jo v svetu odigrava gibanje neuvrščenih držav. Kar se tiče morebitnega pristopa Jugoslavije v EGS menimo, da bi morala sama SFRJ razglasiti svojo pripravljenost, do tega koraka. Sicer pa, moramo upoštevati dejstvo, da načela na katerih temelji EGS (trg, svobodna konkurenca), zelo verjetno se ne skladajo s samoupravnim sistemom, to pa bi lahko povzročilo Jugoslaviji več težav kot koristi».

«V sporazumih, ki ste jih pred kratkim podpisali, obstajajo morda člani, ki določajo, kako naj SFRJ uporabi 550 milijonov Ecu, ki jih je posodila EGS?»

Dogovorjeno je, da ta denar mora biti prvenstveno usmerjen za izboljšavo,

oziroma izgradnjo, prometnih struktur, ki bi koristile obema partnerjema. To pomeni, da je ta denar nemenjen pretežno za izgradnjo avtoceste, ki bi prečkala s severa proti jugu vso Jugoslavijo in pa za izgradnjo t.i. ozimskih cest.

«V Vašem poročilu ne omenjate vprašanj politične demokracije, oziroma človekovih pravic, v Jugoslaviji. Glede na heterogeno sestavo te komisije so mnogi pričakovali, da bo to vprašanje povzročilo številne težave?»

«V mojem poročilu sem obravnaval izključno gospodarske in ekonomske tematike. Dogovorjeno je bilo, da v poročilo, ne bo vključeno poglavje o človekovih pravicah. Sicer smo o tem v komisiji že debatirali. Bilo je kar nekaj kritik, moram pa pripomniti, da smo od predsednika jugoslovanskega izvršnega sveta Branka Mikuliča, glede tega vprašanja dobili zelo prepričljive odgovore. Mikulič je povabil Panello, naj obišče Jugoslavijo in naj se seznanji s položajem in ureditvijo jugoslovanskih zaporov. Kar se tiče Kosova je dejal, da oblahti nikogar ne preganjajo zaradi političnega prepričanja, medtem ko preganjajo teroristične organizacije in organizacije, ki napadajo celovitost jugoslovanske države. Kljub temu, nekateri problemi obstajajo, kot dokazujejo nedavne zagate italijanske manjšine v Istri».

«V Jugoslaviji poteka zadnje čase dokaj ostra, in za to državo neobičajna, politična bitka med različnimi političnimi silami in subjekti. Ali namerava EGS posredno poseči v to politično igro?»

«Seveda smo seznanjeni s konflikti med različnimi republikami, oziroma s konflikti med republikami in federacijo. Menim pa, da bi EGS storila zelo hudo napako, če bi se vmešavala v jugoslovansko notranjo politiko. To so stvari, ki jih morajo rešiti Jugoslovani.

(W)

SKD Tabor - Knjižnica Pinko Tomažič in tovariši je pridrila 22. januarja srečanje s pisateljem Matjažem Kmeclom.

Akcija za spominsko ureditev Openskega strelišča

Takoj ko se je končala vojna, se je porodila zamisel, da bi področje Openskega strelišča, kjer so bili ustreljeni Pinko Tomažič in tovariši ter med vojno številni nedolžni talci, med temi so bili Slovenci, Hrvati in Italijani, primerno preuredili in ga posvetili spomenu tam padlih junakov. Ta zamisel je dobila novega zagona leta 1982, ko se je odbor, ki združuje vse organizacije, društva in ustanove, ki so poimenovane po P. Tomažiču in tovariših, začel z akcijo, da bi stvar dokončno uredili. Decembra 1982. leta je odbor pisal taktatnemu predsedniku republike Sandru Pertiniju in ga prosil, naj podpre prizadevanja za spominsko ureditev tega področja. Zatem so se oktobra 1983 srečali s Pertinijem na Piancavallu. Sledile so številne druge akcije, ki so bile usmerjene na vse pristojne oblasti. Dogaja pa se, da Italijanska strelska zveza, ki upravlja strelišče, onemogoča, da bi državljani uveljavili njih pravico, da se primerno poklonijo žrtvam fašizma, kar je za republiko, ki temelji na idealih, za katere so ti ljudje darovali življenje, naravnost sramotno. Kaže celo, da Strelska zveza pogojuje zadržanje državnih in vojaških oblasti. Drugače si ni mogoče razlagati tega nezaslišanega zavlačevanja. Opensko strelišče lahko brez zadrege primerjamo z Ardeatinskimi jamami pri Rimu. Če bi, to je seveda samo hipoteza, kako jamarsko društvo preprečilo spominsko ureditev Ardeatinskih jam, češ da se morajo njeni člani tam vežbati, bi verjetno vstala na noge vsa Italija. V zvezi z Openskim streliščem se žal dogaja ravno nekaj podobnega. Pripomniti je treba, da je Jursarski odbor iz Opčin, ki je lastnik dela zemljišča, kjer stoji strelišče, že izrazil

svojo pripravljenost, da odstopi svoj del zemljišča za spominsko ureditev strelišča.

Tudi Rajonski svet za vzhodni Kras je obravnaval to vprašanje, in sicer prejšnjo sredo 27. januarja na svoji zadnji seji. Razpravljal je o prošnji, ki so mu jo posredovali predstavniki Knjižnice Pinko Tomažič in tovariši, SKD Tabor, Krožka za politične in socialne vede P. Tomažič iz Trsta, državne osnovne šole P. Tomažič iz Trebč, sekcije KPI P. Tomažič, iz Trsta, ter TPPZ in Mladinske skupine P. Tomažič, naj rajonski svet «konkretno podpre upravičena pričakovanja vsega naprednega prebivalstva». Izglasovano je bilo pismo za župana in občinski odbor, s katerim izvoljeni predstavniki podpirajo dostojno ureditev «krajja, ki je svet spomenu padlih za svobodo», kot je bilo zapisano v pismu, in zahtevajo srečanje z županom.

Komunistični svetovalec v Pokrajinskem svetu Dolfi Wilhelm pa je v okviru diskusije o proračunu Tržaške pokrajine med drugim opozoril na nerešeno vprašanje ureditve Openskega strelišča.

Prejšnji teden je bilo več sestankov organizacij, društev in ustanov, ki so poimenovane po P. Tomažiču in tovariših. V soboto so se sestali s predsednikom tržaške sekcije VZPI-ANPI Arturom Calabrijo. Prisotni so se domenili, da bodo začeli s široko zasnovano akcijo, kot ponoven pritisk na odgovorne oblasti, da bi vendarle poskrbele za dostojno spominsko ureditev celotnega openskega strelišča. Predtem je vodstvo sekcije VZPI-ANPI iz Opčin, Banov in Ferlugov sklenilo, da bo začelo zbirati podpise po vsej pokrajini, da bi s tem

jasno dokazali, da občani podpirajo zamisel spominske ureditve Openskega strelišča. Peticija se glasi takole: «Podpisani obsojamo zavlačevanja pristojnih oblasti pri reševanju dolgoletne zahtevne prebivalstva in antifašističnih organizacij za dostojno ureditev openskega strelišča v tržaški občini, kraja, kjer so nacifašisti ustrelili Pinko Tomažiča s tovariši in premnoge slovenske, italijanske in hrvaške talce, padle za svobodo.

Na openskem strelišču strelji še odmevajo. Ker se je Ministrstvo za obrambo odreklo uporabi strelišča, ga država kot delni lastnik namerava odstopiti zdajšnjemu porabniku — Italijanski strelski zvezi — ne da bi se zmenila za naše zahteve, naj se novim rodovom zaupa nauk tolikšnih žrtev.

Zato zahtevamo, da se mučeniški kraj dostojno spominsko uredi v znak spoštovanja padlih in v duhu vrednot Odpornišva, na katerih temelji republiška Ustava».

(w)

Tretji Film video monitor, ki je bil od torka 26. decembra do nedelje 31. decembra v goriškem Kulturnem domu, je žel številna odobravanja in pohvale. Prireditev kot znano prireja društvo Kinoateljstvo in je pregled celotne slovenske filmske, televizijske in video produkcije v letu 1987, ki je bila izjemno bogata.

6.2.1988

DAN SLOVENSKE KULTURE

ob 19. uri
V BENEŠKI GALERIJ

odprtje razstave
preminulega slovenskega grafika
RIKA DEBENJAKA
v sodelovanju
z Goriškim muzejem

ob 20. uri
V OBČINSKI DVORANI

pesniški intermezzo
MIRANDA CAHARIJA
koncert za violino in klavir
ČRTOMIR ŠIŠKOVIČ
MOJCA ŠIŠKOVIČ

ŠTUDIJSKI CENTER NEDIŽA
DRUŠTVO BENEŠKIH UMETNIKOV

v sodelovanju
z Goriškim muzejem
pod pokroviteljstvom
OBČINE ŠPETER

V četrtek 28. januarja so študentje Študentskega doma v Trstu na dokaj originalen način protestirali zaradi nezadovoljive prehrane, ki jo nudi študentska menza. Pladnje so odložili pred vhodna vrata in tako preprečili vhod v menzo.

Darovi in prispevki

Ob 43. letnici smrti tovariša Dušana Ote, iz Boljunca daruje žena Draga 10.000 lir za sklad Dela.

Ob plačilu naročnine za Delo, daruje t. Angel Veljak iz Domja v spomin na svojo ženo 15.000 lir za sklad Dela.

Ob 14. obletnici smrti svojega nepozabnega moža in očeta Josipa Kral daruj žena Vera, hči Ervina in sin Jordan z družinama 20.000 lir za sklad Dela.

V spomin na dragega moža, očeta in nonota Ivana Andolška od Ferlugov darujejo svojci 50.000 lir za sklad Dela.

V spomin na tovariša Gastoneja Mennuccija daruje t. Zala Regent 10.000 lir za sklad Dela.

V spomin na drago hčerko Nevo in na moža Karlota Puntar daruje Matilda 20.000 lir za sklad Dela.

Ob poravnavi naročnine so v sklad Dela prispevali: Rudolf Kovačič 4.000 lir, Viktor Pernarčič iz Devina 4.000 lir, Leopold Vatovec iz Proseka 4.000 lir, Marija Ukmar iz Proseka 4.000 lir, Mario Briščik iz Proseka 10.000 lir, Dragica Cherin iz Proseka 4.000 lir, Pierina Kuret iz Ricmanj 18.000 lir, Viktor Ukmar iz Nabražine Kamnolomi 24.000 lir, Edvard Antonič iz Sesljana 4.000 lir, Rudi Sedmak iz Vižovelj 4.000 lir, Milko Legiša iz Vižovelj 5.000 lir, Avgust Blažina iz Štivana 4.000 lir, Giorgio Lansetti iz Nabražine 4.000 lir, Josip Žerjal iz Boljunca 10.000 lir, Josip Starac iz Boljunca 10.000 lir, Mario Sancin iz Zabrežca 10.000 lir, Stanislav Smotlak iz Mačkovelj 10.000 lir, Duielio Tull iz Mačkovelj 4.000 lir, Rafael Tull iz Mačkovelj 4.000 lir, Josip Lovriha iz Doline 15.000 lir, Bernard Slavec iz Doline 10.000 lir, Josip Sancin iz Doline 12.000 lir, Darka Sancin iz Doline 10.000 lir, Bruno Prašel iz Doline 15.000 lir in Drago Slavec iz Doline 13.000 lir.

V spomin na pokojno Alojzo Vodopivec vd. Lovriha darujejo sinovi Dušan, Josip in Danilo ter hčeri Vera in Irene 150.000 lir za sekcijo KPI občine Dolina.

Tovariš Ivan Bratina daruje 50.000 lir za sklad Dela.

Tovarišica Isidora Zorzut iz Gorice (ul. Montenero) daruje 50.000 lir za sklad Dela.

Josip Štoka iz Kontovela prispeva 10.000 lir za sklad Dela.

Ivanka Kriščak iz Kontovela prispeva 10.000 lir za sklad Dela.

Napolitano o stališču KPI v Poslanski zbornici

KPI, Evropa in Jugoslavija

Vpr.: Govorili ste o nalogi, da se k novi stopnji razvoja mednarodnih odnosov pritegnejo neuvrščene države ter da se je treba lotiti usodnega vozla odnosov med svetovnim Severom in Jugom. Kakšno pozornost ste v tem okviru namenili jugoslovanskemu vprašanju?

Odg.: V komisiji sta prišli do najširšega izraza skupna občutljivost in občina vnema do vprašanja političnih prijemov v italijanskem in v evropskem merilu, ki naj prispevajo k premagovanju hude krize, ki pesti Jugoslavijo. Trdnost in razvoj te države sta pomembni dejavniki varnosti Italije in Evrope ter pozitivnega razvoja odnosov med državami in narodi v usodnem sredozemskem in balkanskem prostoru: iztisniti je treba v tem trenutku stvarne sklepe iz večkrat izrečenih ugodnih ocen glede položaja Jugoslavije kot neuvrščene države in njene vloge pri evropskem ravnesju.

Vpr.: Kako se vprašanje obravnava v evropskem merilu in katere potrebe Jugoslavija najbolj izpostavlja?

Odg.: Zasledovati velja širše pojmovanje integracije in sodelovanja v Evropi, ki naj zajame države, ki niso člani

če ne enega ne drugega bloka ali gospodarske skupnosti. V siceršnjem primeru je naravno, da zre država, kakršna je Jugoslavija, zaskrbljeno bodisi na enotno tržišče EGS kot tudi na dogovor med EGS in SEV. Poleg tega čuti Jugoslavija izrazito potrebo po polnopravni udeležbi v okviru vse gostejšega in odkritega evropskega tehnološkega sodelovanja.

Vpr.: Je bilo govora o obveznostih in prednostnih nalogah vpričo skorajšnjega obiska vladnega predsednika Mikuliča v Rimu?

Odg.: Predvsem je o tem spregovoril minister Andreotti. Sami smo vztrajali pri vprašanju bremena, ki ga Jugoslavija prenaša zastran napak in krivic mednarodnega gospodarskega in finančnega sistema, kot tudi pri nujnosti ukrepov, ki naj nemudoma razklenjejo klešče rokov in obresti jugoslovanskega zunanega dolga. Vztrajali smo tudi pri potrebi, da se Jugoslaviji odmeri primerno mesto pri italijanskem programu «sodelovanja pri razvoju» s seganjem po prijemih, ki jih predvideva zakon št. 49, všteti prijem podpornega kreditiranja v zaznavni in ustrezni meri.

Za drugačno bodočnost Trsta. Pokrajinska programska konferenca KPI (5. in 6. februarja).

Programski dokument, ki ga je sprejel federalni komite

Predlogi KPI za ponovni razvoj Trsta

Stanje Trsta je zaskrbljujoče. Že deset let je demografsko gibanje negativno, zaposlitveni nivo pa se je zmanjšal pod število 90 tisoč delavnih mest. V bližnji bodočnosti ni izgledov za pomembnejše priložnosti za ožvitev gospodarstva.

Družbena organizacija, bodisi v storitvah kot v kulturnih dejavnostih, odraža pomanjkljivosti, ki se poslabšujejo.

V pomanjkanju smotrnega načrtovanja in v preneženih odločitvah gre iskati razlogo za potrato teritorija, urbanistično in ambientalno degradacijo, ki že preti identiteti naših krajev ter za povsem negotove gospodarske razvojne programe.

Postopna destrukcija, ki jo je leta in leta napajala neokonservativna miselnost, je kompromitirala kvaliteto javnih uprav.

To ni izključno posledica zadržanja državnih financ in centralističnih klientskih interesov Deželne odbora. Svojo težo je imela in jo še ima miselnost liberalno-nacionalističnih skupin, ki so v 70. letih ponovno prevzele vodstvo Trsta.

Oživeli so stare strahove. Nestrpnost ozračje zoper slovensko komponento prebivalstva, nezaupanje politiki sodelovanja z državami evropskega vzhoda, lokalistični vitimizem, ki ga ta stara politična garnitura uporablja kot alibi za lastno nesposobnost, so zaprli mesto samo vase, podpihovali delitve in otežkočili uporabo novih razvojnih možnosti.

Permanentni boj za oblast znotraj večine, ki so jih izoblikovale po letu 1982, petstranske sile in Lista za Trst, povzročata trajno krizo in paralizo pri vodenju Tržaške občine in pokrajine; vse dogaja v ozračju permanentne volilne kampanje. Skrivnostne sile so ščitile ustaljene interese in so delovale znotraj mestnega življenja. S tem so pogojevale javne odločitve in oškodovali sposobne ljudi.

Vse to je vzrok za ekstremni propad ne te ali one stranke, ampak celotnega tržaškega političnega sistema. Kdor vodi krajevno upravo je večkrat strumentaliziral in izkrivil prizadevanja KPI, da bi v Trstu in Parlamentu dobili od države ustrezne odgovore, da bi s tem onemogočili kritiko in boj najbolj življenjskih sil znotraj tržaške družbe, začeni s delavskim gibanjem.

Nov prostor za družbeno angažiranje in za idejo o napredku.

Temeljita zamenjava sil, ki upravljajo mesto, je pogoj za dejanski preobrat v bodočnosti Trsta.

Nova socialna in politična zaveznitva ne moremo uresničiti samo na temelju novih sporazumov in soočanja raznih strankarskih programov. Potrebno je uveljaviti napredno družbeno in upravno angažiranje življenjskih in modernih sil, ki predstavljajo različne komponente demokratične kulture v Trstu in napredne ter sposobne moške in ženske, ki želijo še naprej tu delovati. Potrebna sta korenita reforma političnega sistema in nova pravila za selekcijo upraviteljev. KPI je se že dalj časa, tudi na krajevni ravni, ukvarja z važnimi vprašanji o delovanju demokratičnih ustanov.

Spoštovanje vloge voljenih teles s strani izvršnih organov, pluralizem pri upravljanju medobčinskih ustanov, ovrednotenje vloge ustanov za participacijo in decentralizacijo, začeni s pooblastili za Rajonske svete, upoštevanje strokovnosti pri imenovanju upraviteljev javnih ustanov, združitev oblasti in neoporečnost sklepov pri vodenju ekonomije, enake previce vseh občin v odnosih s Pokrajino in Deželo, poštenost javnih uradov v odnosih z zasebnimi operateriji in pri kontroli raznih natečajev za gradbena dela ali storitve; to so samo nekatera izmed področij, kjer so spremembe nujne in ne odvisijo samo od vsedravnih zakonodajnih izbir.

Določitev pravil za delovanje javnih ustanov, začeni s voljenimi ustanovami, je pogoj za stabilnost in učinkovitost, ki v teh letih, vsaj tam kjer je veljala ostra diskriminacija zoper komuniste, niso bile uresničene.

Pravice občanov so smoter novega razvoja Trsta.

Cilj nove demokratične učinkovitosti ustanov in javne uprave je uveljavljanje vseh možnosti za izvajanje temeljnih pravic državljanov iz Trsta. To zahteva novo razmerje med politiko in upravo, nove kriterije za upravljanje «države blaginje», vsebinski razvoj gospodarske demokracije in občutljivost, ki bi bila dovzetna in odprta za nove pravice, ki so dozorele v zavesti krajevne javnosti v 80. letih. Cilj politične akcije KPI je urasničitev vseh teh pravic.

Najvažnejša neuresničena pravica, v stvarnosti kjer je zaposlenosti za 4 do 5 odstotkov nižja od državnega in deželne povprečja, je pravica do dela.

Da bi ustvarili nove priložnosti za Trst, bodisi z novimi pobudami, kot z kvalifikacijo družbenih storitev, je potrebna splošna sprememba miselnosti, preobrat logike, ki zagovarja tezo, da rešitve bi morale prihajati vedno od zunaj, in novo angažiranje, da bi naredili dosti več sami z vključevanjem razvojnih faktorjev.

Dejanja krajevne uprave morajo dati zadoščenje državljanu in omogočiti uresničitev njegovih pravic:

1. zdravje in kakovost življenjskega okolja,
2. solidarnost sistema socialnega skrbstva organiziranega na nesegregacionističnih načelih,
3. izražanje lastne narodne identitete in za svobodni razvoj brez etničnih ali jezikovnih omejitev,
4. izobraževanje in kultura ter popolno informiranje,

5. novo socialno državljanstvo v odnosih z javno upravo in trgovom.

Uveljavitev teh zahtev terja tudi sredstva za kapilarno družbeno obrambo, ki bi bila ne razpolago vsem državljanom in še posebej najšibkejšim subjktom.

Za popolno uresničitev osebnih pravic državljanov iz Trsta je pa nujem novi ekonomski, družbeni in kulturni razvoj naše skupnosti. V tem smislu KPI predlaga šest načrtov za določiti, skupaj s posamezniki in s silami, ki delajo za to, da bi uveljavili cilje in vrednote spreminjanja in podružbljanja, vsebino programa za napredni preobrat v krajevnem dogajanju.

1. Kraji razvoja

Novi razvoj Trsta mora omogočiti tudi količinsko rast gospodarskih dejavnosti storitev.

V omejenem prostoru naše pokrajine zahteva kvaliteta razvoja tudi ridefinicijo rabe teritorija, ki naj ohrani izjemno ravnotežje ki se je ohranilo v Trstu med stanovanjskimi objekti, storitvami in produkcijskimi dejavnostmi ter med morjem in Krasom.

to ravnovesje je eno izmed naših najvažnejših bogastev za bodočnost.

Urbanistično načrtovanje v naši pokrajini moramo torej ponovno razmisliti na podlagi določenih prednostnih zahtev:

- a. ovrednotenje urbanističnih prostorov za stanovanjske namembe in za ekonomske ter storitvene dejavnosti, za nove nematerialne produkcije in za obrtniške dejavnosti ter za manjša podjetja,
- b. ovrednotenje opuščeni industrijskih prostorov in infrastrukturi, ki so namenjena produkciji, v vseh občinah pokrajine,
- c. ovrednotenje zemljišč za kvalificirane kmetijske dejavnosti,
- d. popis vseh opustošenih področij in prostorov, ki so razpoložljivi v urbanem okolju in v okolici za koordinirano vrednotenje njihove uporabne namembnosti in za njihovo ambientalno obnovo,
- e. zaščititi (tudi aktivno) in obnoviti kraško okolje,
- f. upoštevanje vseh posledic, ki jih vsaki večji načrt povzroči na okolje.

Za višjo kvaliteto organizacije razvoja na teritoriju so nadalje še potrebne nove politike:

- a. odpravljanja (uničevanja) odpadkov, ki naj presega današnjo izključno rabo upepeljevalnikov, ampak naj predvideva kontrolirano odlaganje neosnažujočih in inertnih odpadkov.
- b. reorganizacijo prometa in prevozov, ki naj bi omogočila obnovo mestnega središča.
- c. za obnovitev hidrogeološkega sistema teritorija, ki naj med drugim dokonča sisteme za zbiranje vode in za čiščenje grezničnih tekočin.

Vse te stvari morajo iz baze na novo ridefinirati deželne urbanistič ne izbire v Glavnem regulacijskem načrtu za Tržaško občino.

2. Znanstveno okolje in nove proizvodne priložnosti

Raziskovalne in univerzitetne dejavnosti in zaklad tehničnih in industrijskih znanj so sami po sebi faktor privlačevanja za nove proizvodne dejavnosti. Dokončanje novih predvidenih objektov, kot na primer stroj za pospeševanje delcev daje zagon novim, tudi krajevnim, produkcijskim kvalifikacijam.

Razvoj navih aktivnosti in povečanje znanstvenih dejavnosti ni mogoče uresničiti v vakuumu industrijskih dejavnosti in kulture.

Obnova proizvodnega aparata, začeni s tistim z državno soudeležbo, je zaradi tega neodložljiv cilj, bodisi zaradi tehnološke obnove instalacij, ki je samo delno uresničena, kot samega posodabljanja produktov.

Zaradi tega moramo odvreči vsaki manevar, katerega cilj je odprava obstoječih srednje-velikih industrij, ker je v nasprotju z insitucionalno vlogo Državnih soudeležb in ker je v igri ekonomija države v strateških sektorjih z velikim tveganjem in diferenciranim dobičkom.

Nove kulturne kvalitete in želja po avtonomnosti, ki so prisotne v delavnem svetu, spodbujajo nove podjetniške energije (posameznia ali združena. Kljub temu pa so potrebna nova sredstva za spodbujanje novega podjetništva, ki jih sedaj ni.

Tudi sredstva za delniške investicije prihrankov v krajevna podjetja bi pripomogla k gospodarski rasti.

Kvalifikacija in integracija storitev za majhna in srednja podjetja je je pogoj za njihov uspešen vstop na velike državne in mednarodne trge. Po teh merilih moramo ocenjevati tudi učinke zakona za produkcijski razvoj Julijske krajine

iz januarja 1986.

Za rast novih ekonomskih aktivnosti v tržaški stvarnosti ki bi bile napredne in konkurenčne, je potrebna tudi obnova šolskih usmeritev, ki so na razpolago v pokrajini. Še posebej na nivoju višje srednje šole moramo posplošiti poizkusne tečaje, programirati na višje kvalifikacije strokovno izobrazbo, organizirati posebne tečaje za rekvalifikacijo startjših delavcev, tudi z novimi oblikami sodelovanja med javno šolo, univerzo in sposobnostjo nekaj narediti, ki je prisotna v svetu dela.

3. Pristanišče naj spodbuja mednarodne izmenjave in stike.

Nova faza, ki se začinja s procesom razorožitve in z iskanjem novih pravil v odnosih med zahodom in vzhodom, postavlja Trst v središčni položaj glede medenarodnih izmenjav.

Tržaško pristanišče je prešlo najzahajnejšo fazo travmatične preнове, ki jo je povzročila tehnološka revolucija v pomorskem prometu in v pristaniških dejavnostih, s tem, da je poiskalo uravnovesene rešitve za konflikte.

Toda proces združevanja tržišč EGS terja še nadaljno kvalifikacijo storitev ki jih Trst lahko nudi mednarodnemu prometu.

Temeljnega pomena je koordinacijska in spodbujevalna vloga za razvoj pristanišča, ki jo je v javnem interesu, opravila Avtonomna pristaniška ustanova.

Izjemna je tudi vloga, ki jo glede pristaniških operacij opravlja Družba pristaniških delavcev, ki se spreminja v subjekt združenega dela.

Neobhodno potrebno je, da se razvije nova storitvena sposobnost, ne samo trgovskih operaterijev, ampak celotnega sistema bank in zavarovalnih družb, ki so aktivne v Trstu.

Odločilne bodo trgovske organizacijske sposobnosti, ne samo glede valutar-

ne plati, ampak tudi glede tehničnega sodelovanja in izmenjave storitev.

Da bi se lahko primerno pripravili na te novosti je bistvenega pomena, da se dokonča gradnja železniških in cestnih povezav z inozemstvom, organizira učinkovite intermodalne zveze, da se sklone konkurenčne dogovore za železniške avtocestne tarife, da se ovrednoti vlogo prostih carinskih con znotraj tržaškega pristanišča, bodisi blaga kot za izjemne storitvene dejavnosti.

4. Posodobitev sistema za novo učinkovitost javne uprave, storitev in ustanov.

Veliki storitveni sistemi so odločilni vzvod za razvoj tržaške stvarnosti ter so gonilna sila za razširitev inovativne miselnosti med krajevno skupnostjo.

Nujni so specifični načrti za integracijo javnih storitev, za določitev zapletenih procedur v realnem času in za združitev podatkovnih krajevnih skladov s vsedržavnimi in mednarodnimi.

Pospešena telematizacija «sistema Trst», ki bi pospeševala razvoj, zahteva koordinacijo postopkov med krajevnimi upravami, Deželo in državnimi uradi, ki imajo gospodarske, urbanistične ali davčne pristojnosti.

Nova učinkovitost javnega sistema, ki naj bi temeljila na posebnem načrtu uvajanja avtomatizacije in sodobnih tehnologij, je priložnost več za vsakršni civilni razvoj skupnosti.

Poleg tega so izrecno potrebni štiri načrti za:

a. integracijo na pokrajinskem nivoju energetskih dobav, ki bi jo vodilo eno samo medobčinsko podjetje za plin in vodo,

b. večletni načrt trgovinskih struktur, usklajen z Načrtom za trgovino, za nov in funkcionalen center za dobavo bla-

ga za občinske trge in zasebne trgovce. To se da uresničiti s procesi združevanja, posodobitve in podjetniške kvalifikacije, da bi dosegli racionalnost distribucijskega sistema, ki bi odpravil krajevne vzroke za inflacijo.

c. koordinacijo različnih področij turistične dejavnosti (kongresne, umetniško - zgodovinske, kulturne itd.) z uresničitvijo treh velikih načrtov za navtično - turistično uporabo pristanišč, ki odvisi izključno od povezave krajevne ponudbe z mednarodnim povpraševanjem in kvaliteto storitev.

d. ponovno ridefinicijo sestave sedežev javnih uradov, začenski z deželnimi.

5. Solidarnost in nova socialna zaščita.

Zmanjševanje rojstev, staranje prebivalstva, nova in stara revščina so vprašanja, ki jih paternalistična uprava ne bo rešila.

Nedelavnost in nesposobnost tistih, ki so vladali, je kompromitiralo številne strokovne sposobnosti in je ovirala pozitivne izkušnje odpravljanja segregacije duševno bolnih ali telesno prizadetih oseb ter aktivnih posegov proti družbeni emarginaciji.

Kakovost življenja se je izboljšala.

Nujen je nov razvoj družbene organizacije, da bi lahko ugodili zahtevam državljanov.

KPI meni, da bi morala socialna politika krajevnih uprav, podpirati prizadevanja za demografsko ravnatežje tržaške skupnosti.

Od tega ravnatežja odvisi vloga Trsta kot mesta srednje velikosti.

Za novo demografsko ravnatežje so potrebni:

- ukrepi, ki naj omogočijo zavestno materinsko ali očetovsko izbiro, tudi z zagotavljanjem kvalificiranih storitev za doraščajoče otroke, začenski s šolskimi ali predšolskimi ustanovami.

- za novo stanovanjsko politiko, ki naj

poceni zagotovi stanovanje za vse mlade pare in delavske družine, ki bi bili zainteresirani se preseliti v Trst (v upoštevanje pridejo tudi ljudske gradnje za ovrednotenje starega mestnega središča).

Zagotovitev višje kakovosti življenja za vse občane pa je v Trstu neuresničljiva brez specifične organizacije jamstev, ki jih moramo zagotoviti starejšim občanom. Starejšim moramo nuditi konkretne storitve, da bi odpravili osamljenost in ugodili njihovim potrebam.

Uresničljive so koordinirane akcije za:

- definicijo oblik družbene valorizacije sposobnosti in kompetenc starejših oseb.

- organizirati strukture za prosti čas za posodobitvijo obstoječih objektov tudi v sodelovanju z zasebniki ali zadrugami.

- reorganizirati zdravstveno oskrbo po domovih, da bi preprečili institucionalno segregacijo šibkejših.

Vsi državljani imajo pravico, da lahko razpolagajo z učinkovitim zdravstvenim sistemom, ki upošteva človeško stanje bolnika. Treba je ustanoviti temeljne zdravstvene krajevne strukture in posplošiti ukrepe za preventivno medicino. Zaradi posebne anagrafske strukture Trsta moramo določiti ocenjevalne parametre, primerna sredstva in prostore za primerne delovanje zdravstvenih struktur, v okviru deželnega načrtovanja.

Bolj splošno pa sodobne vrednote človeške solidarnosti z otroci ali starejšimi osebami, vrednote enakosti in spoštovanja med spoloma, želje po spremembi delovnih urnikov in življenjskih ritmov, spodbujajo aktivno vlogo krajevnih uprav in torej spremembo usmeritve.

6. Kultura, dediščina za današnje dni.

Ponovno načrtovanje kompleksnega

sistema kulturnih institucij, ki so dejavne v Trstu, je pogoj za preseganje ideologije preteklosti, ki duši mesto. Kriteriji za to ponovno načrtovanje so:

a. osrednja vloga znanstveno-tehnične kulture, pojmovane kot inovativna sposobnost in sredstvo širjenja obstoječih znanj.

b. deželna in državna funkcija kulturnih institucij, ki delujejo v Pokrajini.

c. kvalifikavija prostorov, ki so namanjeni ustvarjalnosti umetniške proizvodnje, s posebnim ozirom na potrebe mladih.

Cilji tega, bi lahko bili:

a. izgradnja modernega in intergriranega muzejskega centra, ki naj pretežno sloni na novem naravoslovenem muzeju in ki naj ovrednoti obstoječe naravoznanstvene, umetniške in zgodovinske zbirke ter organizira uporabo decentraliziranih enot.

b. nova upravna učinkovitost kulturnih ustanov, začeni s gledališkimi, tudi z rešitvami, ki naj zagotovijo kontrolo in usmerjanje s strani javnega mnenja in avtonomijo poslovanja, umetniške produkcije ter prisotnosti na državnem ter mednarodnem trgu.

c. prenova zgodovinskih stavb in javnih poslopij, začeni in občinskimi zabavišči, da bi jih lahko polifunkcionalno uporabljali.

To so pogoji za pomagati ustvarjalnosti, ovrednotenju prostega časa, nastajanju novih porizvodnih in organizacijskih kulturnih sposobnosti, razširitev pristojnosti univerze in ostalih znanstvenih ter krajevni ustanov v krajevnih družbi.

Hitrost kroženja idej in znanja je najprimernejši okvir za preseganje obstoječih delitev v zavesti tržaške družbe, ne samo med literarno in humanistično tradicijo na eni strani, ter znanstveno in tehnično kulturo na drugi strani, ampak tudi med italijansko in slovensko kulturo, začeni s šolski stvarnosti, tudi za ponovno skupno vrednotenje tržaške družbe in zgodovine.

Pretežen del tržaške kulturne stvarnosti sestavljajo izletniška in športna društva, to so množične organizacije, ki so dosegle znatno tehnično kvalifikaci-

jo, ki pa jih ovira pomanjkanje športnih objektov in storitvenih dejavnosti. Javna pomoč tem dejavnostim mora temeljiti na izgradnji in razpoložljivosti javnih objektov.

Trst: italijansko mesto, glavno mesto Furlanije Julijske krajine

Ambiciozni načrti za ponovni razvoj Trsta zahtevajo napredovanje «razširjene» kulture in zavzetost najmočnejših subjektov napredka in spreminjanja.

Splošni apel političnih sil za upravljanje ne zadostuje več.

Samo besedna odprtost katerikoli modernizaciji ne zadostuje več.

Potrebna je nova civilna in politična zavzetost, ki naj temelji na etičnih vrednotah dejanske demokracije, ki naj določi kot cilj dejavnosti krajevnih uprav uresničenje pravic državljanov, v skladu s kriteriji programiranja javnih izbir, enakih možnosti za vse in za izboljšanje družbenega stanja.

Začeti moramo s prepričanjem, da večina sklepov, od katerih odvisi bodočnost Trsta, je v rokah občanov.

Organiziranje faktorjev za razvoj Trsta bomo prvenstveno uresničili s krajevnimi silami in sposobnosti. Problemi, ki zahtevajo tudi vsedrjavne rešitve, ne smejo biti več opravičilo za asistencialistična in lokalistična stališča.

2. Razmerje med Trstom in deželo in odgovornost, ki jo nalaga vloga glavnega mesta FJK, zahtevata dejansko odprtost.

Trst je lahko glavno mesto, če se ne bo pustil izolirati zaradi lokalističnih prizadevanj izven zgodovine in mednarodne stvarnosti. KPI meni, da je enotnost FJK najboljša rešitev za:

- uveljaviti gospodarsko vlogo Trsta v državi in EGS v odnosih s svetovnim jugom in vzhodom,

- ovrednotenje posebnega statuta, ki je ustavni temelj samoupravljanja ljudi in ki ščiti kulturne posebnosti ljudi.

V tem okviru pa določitev deželnih politik za uravnovešenje in integracijo možnosti razvoja, terja s strani sil, ki bi želele upravljati mesto jasnejšo idejo o bodočnosti Trsta.

3. ne samo zaradi demokratičnih načel, ampak zaradi lastne kulturne in gospodarske vloge, ki jo ima slovenska manjšina v Trstu, mora odigrati v celoti svojo funkcijo obče koristi za vse, v razvoju naše skupnosti.

Slovensko vprašanje je povsem povezano z vprašanjem razvoja in bodočnosti Trsta, ne da bi specifičnost problemov zaščite manjšinskega dela prebivalstva dejansko podpirala osamljenost manjšine.

Javno priznanje pravic Slovencev ne omejuje pravice italijanskega prebivalstva v Trstu, ampak je dopolnitev za svobodni razvoj notranje komponente krajevnih in deželne družbe, ki ima že stoletja zveze z družinami, zveze v kulturi, umetnosti, delu z vso skupnostjo.

4. aktivna kultura sožitja, kot srečanje, spoštovanje in skupno delo različnih, lahko omogoči popolno izražanje gmotnih in človeških možnosti, ki so tu prisotne, s tem, da se preseže kalupe, ki so do danes brzdale vse te možnosti.

Da bi spreobrili proces propadanja, za determinirati začetek novega razvoja, je potrebno ovrednotiti vse naprednejše energije in dinamične komponente krajevnih skupnosti, presegati stara in nova ločevanja, gledati naprej ne da bi pozabili na dramatično zgodovino teh krajev, ki nas lahko nauči vrednost miru in razumevanja med različnimi narodi, bolj kot v drugih delih Evrope.

Novo obdobje popuščanja napetosti v odnosih med vzhodom in zahodom v Evropi, ponovno izpostavlja zemljepisno lego Trsta, ne kot faktor negotovosti ampak kot razlog za novo prvenstveno vlogo gospodarskih in kulturnih stikov ter odnosov, če bo naše mesto znalo razviti svoje odnose z drugimi narodi in potrditi tako lastno pozitivno vlogo narodnega in državnega pomena.

Tržaška federacija KPI

Trst, 5. in 6. februarja

Velika dvorana ul. Madonnina 19

Programska konferenca

*Trst, ki ga bomo skupaj gradili:
za napredni preobrat
v bodočnosti naše pokrajine*

Petek, 5. februarja

ob 17. uri - Poročilo pokrajinskega tajnika Uga Polija.

ob 18. uri - debata

Sobota, 6. februarja

ob 9. do 13. ure - debata

od 15. do 18. ure - debata

ob 18. uri - replika

ob 19. uri - zaključni poseg in glasovanje zaključnih dokumentov